

Motion till riksdagen
2006/07:So382

av Lars Ohly m.fl. (v)

Handikappolitik

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Funktionshindrades levnadsvillkor	4
5	Funktionshindrade är kvinnor och män	5
6	Rätt till hjälpmedel	6
7	LSS och personlig assistans	7
8	Diskrimineringslag	8
9	Tillgänglighetssatsning 2010	9
10	Demokratiska rättigheter	10
11	Funktionshindrade barn	11
12	Färdtjänst	12
12.1	Begränsningar av antal resor	12
12.2	Kvalitet i färdtjänsten	13
12.3	Ledsagare och medresenär	13
13	Bilstöd	14
14	Våld mot funktionshindrade kvinnor	15
15	Speciallivsmedel	16
16	Stöd till handikapporganisationerna	17

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla redovisningar och all statistik över insatser till funktionshindrade redovisas könsuppdelat.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en heltäckande utredning som utifrån ett genusperspektiv granskar funktionshindrades förutsättningar på arbetsmarknaden och i socialförsäkringssystemet.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör kostnadsberäkna och genomföra Hjälpmedelsutredningens förslag undantaget höjningen av högkostnadsskyddet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen måste klargöra rätten till sexhjälpmedel och att dessa hjälpmedel ingår i landstingens ansvar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tal tjänsten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny parlamentarisk handikapputredning, med uppdrag att göra en bred kartläggning av brister som funktionshindrade möter; utredningen ska både undersöka vilka behov som finns och hur den ekonomiska situationen ser ut samt komma med förslag till åtgärder som förbättrar funktionshindrades livssituation.
7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i LSS så att även personkrets 3 får tillgång till daglig verksamhet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny diskrimineringslag för funktionshindrade.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör utreda möjligheten att införa ett särskilt ROT-avdrag till näringsidkare med små lokaler.³
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ta initiativ till en utvärdering av det senaste riksdagsvalet ur ett tillgänglighetsperspektiv.⁴
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av vårdbidraget.¹
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda kostnad och genomförande av att i lagen om färdtjänst införa en skrivning liknande den som finns i lagen om riksfärdtjänst om att egenavgiften ska ”motsvara normala resekostnader med allmänna färdmedel”.⁵
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Socialstyrelsen ges det övergripande ansvaret för tillsynen av färdtjänsten och riksfärdtjänsten och att länsstyrelserna får det direkta ansvaret, på samma sätt som annan kommunal tillsynsverksamhet är organiserad.⁵

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att beslutet om färdtjänst även ska gälla för ledsagare.⁵
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att en färdtjänstberättigad ska få ta med medresenärer och att detta regleras i de två färdtjänstlagarna.⁵
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att kravet på förvärvsarbete för att få bilstöd slopas.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ta bort körkortskravet för de grupper som omfattas av det kravet; en personlig assistent borde kunna vara den som har körkort och kör bilen.⁵
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att bilstödet ska vara en del av en samlad socialpolitik med sin bas i socialförsäkringssystemet.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en utredning av våld mot funktionshindrade kvinnor.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att höja åldersgränsen för speciallivsmedel från 16 till 18 år.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att vidta åtgärder så att ersättningssystemet för merkostnader i samband med bl.a. annat glutenintolerans blir likvärdigt och rättvist över landet.

¹ Yrkandena 2 och 11 hänvisade till Sfu.

² Yrkande 8 hänvisat till AU.

³ Yrkande 9 hänvisat till SkU.

⁴ Yrkande 10 hänvisat till KU.

⁵ Yrkandena 12–15 och 17 hänvisade till TU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Enligt Hjälpmedelsinstitutet kan minst 1,2 miljoner människor i Sverige antas ha någon form av permanent funktionsnedsättning. Funktionshindrade människor påverkas liksom alla andra av samhällsutvecklingen som helhet och Vänsterpartiets handikappolitik kan inte ses som ett isolerat politikområde skilt från resten av våra ställningstaganden. Vänsterpartiet söker skapa ett solidariskt samhälle som präglas av jämlikhet och jämställdhet. Det är ett samhälle där var och en bidrar efter förmåga och där stöd ges till var och en efter behov. En sådan politik är starkt kopplad till en välfärdsstat med en stark offentlig sektor, ett högt skatteuttag som möjliggör generösa generella bidragssystem likväl som särskilda bidrag till grupper med extra stora behov.

I dag har vi en rad lagar, förordningar och en FN-stadga som slår fast grundprinciper om alla människors lika och omistliga värde och som är knutna till hennes existens. Rätten till utbildning, arbete, bostad, vård och omsorg är grundläggande för alla människor. 1990-talet med dess ekonomiska kris blev en period när vi i Vänsterpartiet fick inrikta arbete i riksdag, kommuner och landsting på att förhindra försämringar. Det blev en tid när byggnationer inte gjordes tillgängliga, när det var svårt att få adekvat vård, hjälpmedel och färdtjänst och där det var lätt att spara på habilitering och rehabilitering. I samarbetet med Socialdemokraterna och Miljöpartiet lyckades vi återställa en del av detta. Vi är nu starkt oroade över hur den nya borgerliga regeringens politik kommer att slå mot de funktionshindrade.

4 Funktionshindrades levnadsvillkor

Handikapprörelsens Utredningsinstitut (Handu) gjorde 2005 en levnadsnivåundersökning med syfte att beskriva levnadsvillkoren för funktionshindrade.

Handus utredning har funnit att kvinnor generellt sett har fler funktionsnedsättningar eller kroniska sjukdomar jämfört med män och deras allmänna hälsotillstånd är sämre. Kvinnorna har också generellt sett lägre inkomster, många av dem riktigt låga inkomster. En högre andel av kvinnorna än av männen har under de två senaste veckorna använt smärtstillande läkemedel, sömnmedel, antidepressiva eller lugnande medel. Fler kvinnor än män uppger också att de är i behov av bostadsanpassning.

Utredningen visar vidare att en majoritet av personer med funktionsnedsättningar använder hjälpmedel, men många saknar hjälpmedel som de har behov av. Fem procent av de rörelsehindrade uppger att de inte har råd att betala för de hjälpmedel som de behöver. Det innebär att ca 10 000 rörelsehindrade personer inte har råd med dessa hjälpmedel. Ett annat problem är att personer nekas hjälpmedel med hänvisning till att de har personlig assistans.

Då många saknar arbete och i stället har sjuk- eller aktivitetsersättning har många väldigt låga inkomster. En majoritet av de svarande har en bruttoinkomst som är lägre än 13 333 kronor i månaden. En av sex har en bruttoin-

komst som är lägre än 7 333 kronor i månaden. Ensamstående har generellt sett en lägre personlig inkomst än vad sammanboende har. Det är främst kvinnorna som har de lägsta inkomsterna. Två tredjedelar av dem som har en bruttoinkomst under 13 333 kronor i månaden är kvinnor.

De flesta personer med funktionsnedsättningar har merkostnader för sitt funktionshinder, men alla har för den skull inte handikappersättning. Till största delen beror det på att de inte ansökt om detta eller att de fått avslag på sin ansökan. En stor andel av dem som ändå har handikappersättning uppger att den inte täcker deras faktiska merkostnader för funktionshindret.

Var sjätte person med rörelsehinder eller synskada i undersökningen uppger att de haft svårigheter med att klara de löpande utgifterna för mat, hyra och räkningar under de senaste 12 månaderna. Många har svårigheter att klara löpande utgifter kopplade till funktionshindret.

Riksdagen gav i samband med uppföljningen av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken och efter förslag från Vänsterpartiet regeringen i uppdrag att belysa funktionshindrades totala ekonomiska situation. Det gällde då bl.a. kostnader för läkarbesök och läkemedel, hjälpmedel, hemtjänst, färdtjänst m.m. Det gällde också hur ett mer vittomfattande högkostnadsskydd kunde införas. Eventuella likheter och skillnader i ekonomisk situation för kvinnor och män skulle belysas särskilt. Vi har vid flera tillfällen efterlyst denna översyn utan resultat.

5 Funktionshindrade är kvinnor och män

Funktionshindrade är kvinnor och män. Det kan tyckas vara ett självklart påstående. Men studier har visat att funktionshindrade betraktas som könlösa – ett synsätt som innebär att väsentliga delar av den funktionshindrades liv reduceras eller osynliggörs. Den ojämställdhet som finns mellan funktionshindrade kvinnor och män osynliggörs också. I de sammanhang där könet ändå synliggörs är det vanligt att man utgår ifrån ett heteronormativt synsätt, vilket gör att homo- och bisexuella och transpersoner med funktionshinder blir dubbelt osynliggjorda. Är personen dessutom av icke-svenskt ursprung har samhället stora svårigheter att förhålla sig till de behov personen har. Detta är en situation som vi anser vara oacceptabel. En förutsättning för att kunna göra något åt detta är att alla redovisningar och all statistik över insatser till funktionshindrade redovisas könsuppdelat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt *Socialförsäkringsboken* 2004 förefaller arbetsgivare gynna män framför kvinnor i anpassningen av arbete då arbetsoförmågan är ett faktum. I bedömningar om kvinnors och mäns rehabiliteringspotential som Försäkringskassans handläggare ska göra uppträder också ett könsmonster. Detta monster återspeglar synen på mannen som familjeförsörjare. Således är urvalet av rehabiliteringstjänster som Försäkringskassan tillhandahåller, i synnerhet utbildningsmöjligheter, större för män än för kvinnor. Liknande exempel kan hämtas från verksamheten inom sjukvården, arbetsförmedlingen och

Fel! Okänt namn på

andra samhällsorgan. Det krävs en genusmedveten och professionell yrkesutövning för att minska risken för att likadana situationer leder till olika bedömningar beroende på kön.

Mot bakgrund av detta finns det ett behov av en heltäckande utredning som utifrån ett genusperspektiv granskar funktionshindrades förutsättningar på arbetsmarknaden och i socialförsäkringssystemet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Rätt till hjälpmedel

Väntetiderna för ett hjälpmedel är i dag generellt sett långa och olikheterna är stora mellan landstingen. Det är också stora variationer i kostnaderna. I vissa landsting är de mycket höga medan det i andra är mer måttliga kostnader för den enskilda.

Det finns risk för onödiga sjukskrivningar medan man väntar på att hjälpmedel ska beviljas. Det innebär kostnader för både individen och samhället.

Hjälpmedelsfrågan är viktig från likabehandlingssynpunkt. En konsekvens av att bedömningen varierar mellan landstingen, medför att möjligheten till rehabilitering också varierar beroende på var i landet en person är bosatt.

Det har de senaste åren gjorts ett antal utredningar om olika delar av handikappolitiken. En sådan utredning är Hjälpmedelsutredningen som har lagt ett antal viktiga förslag på hjälpmedelssidan. Det handlar om rätten till en snabb bedömning av hjälpmedelsbehovet. Landsting och kommuner ska inte få ta ut någon avgift för att tillhandahålla hjälpmedel annat än vanliga avgifter för besök etc. Utredningen föreslår att detta finansieras genom en höjning av högkostnadsskyddet i öppenvården med 100 kronor. Vänsterpartiet stöder utredningens förslag, men föreslår en annan finansiering då ett höjt högkostnadsskydd drabbar många som redan i dag har ekonomiska svårigheter. Utredningen innefattar vidare klagöranden om hur gränsdragningarna ska göras mellan olika aktörer med ansvar för hjälpmedel. Det är välbehövligt. Slutligen har utredningen ett antal förslag för att stimulera en ökad användning av IT-teknologi.

Vi menar att Hjälpmedelsutredningens förslag innebär ett viktigt steg framåt för att göra samhället mer tillgängligt och för att höja livskvaliteten för funktionshindrade, men det har funnits vissa frågetecken kring kostnaderna. Därför bör regeringen kostnadsberäkna och genomföra Hjälpmedelsutredningens förslag, undantaget höjningen av högkostnadsskyddet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Om funktionshindrade blir betraktade som könlösa innebär också det att sexualiteten osynliggörs. För många med omfattande funktionshinder behövs det hjälpmedel och stöd för att kunna leva ett självständigt sexuellt aktivt liv. Tyvärr finns det fortfarande mycket tabu kring detta område och det verkar finnas en oklarhet kring i vilken utsträckning landstingen ska bevilja sexhjälpmedel till dem som har behov av det. Därför menar vi att regeringen måste klargöra rätten till sexhjälpmedel och att dessa hjälpmedel ingår i

landstingens ansvar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Hjälpmedel kan även vara fysiska personer, vilket är fallet med exempelvis taltjänst. Taltjänst är en särskild tolkförmedling. I vardagslivet kommunicerar vi t.ex. via talat eller skrivet språk med andra människor. De flesta av oss tar detta för givet medan det är omöjligt eller förenat med stora svårigheter för andra.

För personer med röst-, tal- eller språksvårigheter, som primärt inte beror på hörselskada, verkar Taltjänst för att underlätta i kontakten med andra personer t.ex. vid läkarbesök, bankärenden och föreningsaktiviteter. I övrigt skiljer sig inte Taltjänst från annan tolktjänst.

Behov av hjälpmedel varierar beroende på funktionshindrets art och omfattning. Omgivningen och den enskildes önskningsar är andra styrande faktorer vid utformandet av hjälpmedel. Det grundläggande syftet med ett hjälpmedel är att överbrygga de funktionsnedsättningar den enskilda har på grund av sitt funktionshinder. Verbal kommunikation är en mänsklig funktion som är oundgänglig för de flesta och möjligheten till att kunna kommunicera kan också vara föremål för ett funktionshinder. Det kan handla om röst-, tal- och språksvårigheter. Ett hjälpmedel för att överbrygga dessa kommunikativa hinder är Taltjänst.

Vänsterpartiet har uppmärksammat att målet med att bygga ut taltjänsten i hela landet inte fungerat trots att målet sattes för över tio år sedan. Taltjänsten är ett landstingsansvar men staten kan fungera pådrivande genom att följa upp satta mål och eventuellt stimulera utbyggnad. Regeringen bör därför överväga vilka åtgärder som krävs så att taltjänsten byggs ut i hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det har nu gått 15 år sedan den förra handikappolitiska utredningen redovisades och som resulterade i värdefulla insatser för personer med de svåraste funktionshindren. Det finns därför ett behov av en ny parlamentarisk handikapputredning, en utredning som i sina direktiv bör få i uppdrag att göra en bred kartläggning av brister som funktionshindrade möter. Utredningen ska både undersöka vilka behov som finns och hur den ekonomiska situationen ser ut samt komma med förslag till åtgärder som förbättrar funktionshindrades livssituation. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

7 LSS och personlig assistans

Regeringen har på riksdagens initiativ tillsatt en utredning för översyn av personlig assistans för vissa personer med funktionshinder (Assistanskommittén). Kommittén arbetar med att se över stödet till personer med stort hjälpbehov. Kommittén har nu bl.a. på Vänsterpartiets initiativ getts ett tilläggsdirektiv om att Assistanskommitténs uppdrag utvidgas till att även omfatta frågan om vem som ska vara huvudman för LSS och den personliga assistansen. Den centrala frågan i uppdraget är om LSS fungerar som redskap för att uppnå de handikappolitiska målen.

Fel! Okänt namn på

Det verkar vara så att det finns vissa svårigheter inbyggda i systemet som gör att det fungerar dåligt. En sådan motsättning är att det är staten som lagstiftar om rättigheterna enligt LSS, men det är kommunerna som får betala. En annan svårighet är att länsstyrelserna inte har några ytterligare maktmedel att ta till när en kommun fortsätter att trotsa lagen trots länsstyrelsens kritik. Vänsterpartiet har föreslagit att staten ska ta över kostnadsansvaret för de första 20 timmarna av den personliga assistansen från kommunerna. Den frågan kommer nu Assistanskommittén att titta på tillsammans med hela huvudmannaskapsfrågan för LSS. Vi följer utredningen med stort intresse och avstår från att komma med något skarpt förslag till dess att utredningen är färdig.

Den tionde insatsen enligt LSS är daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig.

Denna rättighet finns inte för personkrets 3, en krets som består av personer med varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder. Dessa funktionshinder är stora och förorsakar betydande svårigheter och personerna har ett omfattande behov av stöd och service.

Det är en brist att inte personkrets 3 har rätt till daglig verksamhet inte minst med tanke på att så många funktionshindrade saknar arbete. Därför bör regeringen se över möjligheterna att även låta personkrets 3 få tillgång till daglig verksamhet. Regeringen bör lägga fram förslag till en sådan ändring av LSS. Detta bör riksdagen begära.

8 Diskrimineringslag

Vänsterpartiet har länge krävt en lagstiftning mot diskriminering av funktionshindrade. Därför är det glädjande att Diskrimineringsutredningen nu kommit med ett förslag till en sammanhållen diskrimineringslag där funktionshinder inkluderas. Diskriminering ska enligt utredningen vara förbjuden enligt diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder.

I fråga om funktionshinder finns sedan tidigare ett diskrimineringsförbud i arbetslivet, men det har saknats diskrimineringsförbud i fråga om socialtjänsten, socialförsäkringssystemet, arbetslöshetsförsäkringen samt hälso- och sjukvården, vilket Diskrimineringsutredningen föreslår. Ett annat förslag är att diskrimineringsförbudet i fråga om varor tjänster och bostäder ska gälla för den som tillhandahåller varor, tjänster eller bostäder till allmänheten. Privatpersoner kommer därmed att omfattas av förbudet.

När det gäller tillgänglighet föreslår utredningen följande: Den som omfattas av lagens förbud mot diskriminering som gäller utbildning och andra samhällsområden än arbetslivet får inte missgynna en person med funktionshinder genom att låta bli att vidta skäligen åtgärder för tillgänglighet som skulle kunna bidra till att den personen kan ta del av en vara, tjänst, bostad eller verksamhet, på lika villkor som personer utan sådant funktionshinder. Skyldigheten att vidta åtgärder för tillgänglighet gäller dock inte enskilda personer som till-

handahåller varor, tjänster eller bostäder. Underlåtenhet att vidta åtgärder för tillgänglighet är att anse som diskriminering.

Ett potentiellt problem i denna konstruktion är skälighetsbedömningen som i värsta fall lämnar öppet för godtyckliga bedömningar och kanske även kan göra lagen tandlös. Det beror på var man lägger ribban för vad som anses skäligt.

Inom arbetslivet – dvs. förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare – föreslås att den nuvarande regleringen i lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder överförs till den nya lagen. Diskrimineringsförbudet för arbetsgivare gäller därmed även då arbetsgivaren vid anställning, befordran eller utbildning för befordran genom att vidta stöd och anpassningsåtgärder kan skapa en situation för en person med funktionshinder som är jämförbar med den för personer utan sådant funktionshinder och det skäligen kan krävas att arbetsgivaren vidtar sådana åtgärder.

Regeringen bör snarast genomföra utredningens förslag till ny diskrimineringslag för funktionshindrade. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Tillgänglighetssatsning 2010

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken *Från patient till medborgare* (prop. 1999/2000:79) slås det fast att målet för handikappolitiken ska vara ett samhälle som gör det möjligt för människor med funktionshinder att bli fullt delaktiga i samhällslivet. Människors lika värde är en grundläggande utgångspunkt i vårt samhälle och alla människor har kunskaper, förmågor och erfarenheter som är viktiga för samhället. Därför måste samhället formas på ett sådant sätt att alla kan medverka i utvecklingen och nå full delaktighet. Människor som har funktionshinder utgör givetvis inget undantag i detta avseende. Personer med funktionshinder är medborgare med samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare.

Vänsterpartiet var med och tog fram den nationella handlingsplanen och vi tycker att den är väldigt bra. Men vi har märkt att själva genomförandet av planen går trögt. Därför ser vi att det kommer att krävas resursförstärkningar för att målet om att Sverige ska vara tillgängligt till 2010 ska kunna uppnås. Vänsterpartiet föreslår därför att det tillförs 750 miljoner kronor för detta ändamål från 2007. Pengarna bör fördelas av regeringen och gå till olika typer av tillgänglighetssatsningar. Pengar för detta ändamål anslås under anslag 16:11 Tillgänglighetssatsning i Vänsterpartiets motion för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (So439).

Ett av målen för ett tillgängligare samhälle är att enkelt åtgärdade hinder ska kunna byggas bort före år 2010. Näringsidkare med små butiker kan se det som en stor kostnad att göra dessa anpassningar och därför vill vi införa ett ROT-avdrag för dessa.

Fel! Okänt namn på

Det har under en tid funnits möjlighet för fastighetsägare och bostadsrättsinnehavare att göra skatteavdrag för byggnadsarbeten på det egna huset eller i lägenheten. Skatteavdraget har varit 30 procent av arbetskostnaden. Det kunde som mest bli frågan om ett avdrag på 10 500 kronor för ett småhus och 5 000 kronor för en bostadsrätt. Avdraget har gällt för utgifter för underhåll, reparation, om- och tillbyggnader (ROT-avdrag). Det finns också en Miljö-ROT för miljöinsatser – vissa miljöförbättrande installationer.

Vänsterpartiet står bakom riksdagens beslut om att ansvars- och finansieringsprincipen ska gälla och innebär att handikapperspektivet ska beaktas i all verksamhet och att ansvar för finansiering av åtgärder på området ligger på myndigheter, kommuner, landsting eller hos andra aktörer. Ett skatteavdrag för att vidta åtgärder för att åstadkomma tillgänglighet strider inte mot den principen.

Det behövs en extra stimulans för att få de små företagen att göra den egna verksamheten mer tillgänglig, annars kommer många små affärslokaler fortfarande inte att vara tillgängliga för alla år 2010. Regeringen bör utreda möjligheten att införa ett särskilt ROT-avdrag till näringsidkare med små lokaler. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Demokratiska rättigheter

Rätten att delta i demokratiska val är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Det är en särskilt allvarlig diskriminering om funktionshindrade inte kan delta på samma sätt som andra. I vallagen sägs (9 kap. 7 §) att ”väljarnas valhemlighet skall skyddas” och att väljarna utan insyn ska kunna lägga in sina valsedlar i valkuvertet. Personer med vissa funktionshinder kan inte personrösta utan att röja valhemligheten i dag. Det borde med IT-teknik finnas möjligheter att lösa denna fråga. I väntan på det kan valhemligheten vid personval bibehållas genom att valsedlarna har samma stilstorlek oavsett hur många namn dessa innehåller. Då kan man använda sig av en mall som visar var man ska kryssa i respektive kandidat.

Tillgänglighet och demokrati handlar också om möjligheten till information och allmänna handlingar. Många funktionshindrade vittnar om att de hindras i sin medborgerliga rätt på grund av att handlingar, valinformation, valsedlar och liknande inte finns tillgängliga i punktskrift, inlästa e.d. utifrån funktionshindrets art. Detta är ytterst allvarligt i en demokrati. Regeringen måste ta initiativ till en utvärdering av det senaste riksdagsvalet ur ett tillgänglighetsperspektiv. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Funktionshindrade barn

Det finns ett stort antal barn med funktionshinder och antalet ökar. Ökningen märks främst när det gäller barn som drabbats av autism och barn med neuropsykiatriska diagnoser som Asperger, adhd m.fl. Det är barnens föräldrar som har det ofta tunga ansvaret för att ”utöva vård och tillsyn” över de funktionshindrade barnen. Föräldrarna ska, förutom att sköta den dagliga vården och tillsynen, samordna och sköta en tröttsam och snårig kontakt med alla myndigheter och andra som finns runt familjen. Ohälsotalet bland föräldrar till funktionshindrade barn har blivit förskräckande högt. Familjernas ekonomiska situation är ofta svår eftersom barnets funktionshinder och behov av omvårdnad är ett hinder för föräldrarnas förvärvsarbete. Vårdbidraget, som är avsett bl.a. som en inkomstbortfallsförsäkring, ersätter inte det egentliga inkomstbortfallet. Därför behövs en översyn av detta stöd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

De diagnoser som ökar mest bland vårdbidragsärendena, dvs. neuropsykiatriska diagnoser och autism, passar inte in i rekvisiten för att rätt till vårdbidrag ska föreligga. Det innebär att en stor del av dessa får avslag eller ett lågt vårdbidrag, trots att föräldrarnas insats för barnet i sin helhet är mycket stort och krävande. Orsaken är att barnet inte kräver direkta medicinska vårdinsatser utan andra insatser. Vi anser att reglerna för dessa grupper ska ses över så att fler kan få stöd. I dagsläget har ca 1 300 barn personlig assistent enligt lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Dessa får i genomsnitt 60 timmars assistans i veckan. Det är Försäkringskassan som beslutar om dessa timmar. Ett problem som visat sig är att kassorna gör olika bedömningar och att det kan skilja mellan olika handläggares bedömning vid samma försäkringskassa.

Ett annat problem är bemötandet, som också varierar mellan kassorna och mellan olika handläggare. Vänsterpartiet vill ha klarare LSS-regler, mer utbildning och ökad samordning. Försäkringskassan har enligt vår mening gjort en mycket stram tolkning av rätten till personlig assistans när det gäller barn. Det görs en bedömning av hur stort ett ”normalt föräldraansvar” kan anses vara. Frågeställningen blir vilken mängd av den omvårdnad som måste ges barn med svåra funktionshinder som kan anses som det normala. Självklart kan bedömningen variera stort.

Föräldrar till barn med funktionshinder befinner sig ofta i en svår situation och behöver mer av samhällets stöd. Vänsterpartiet har tidigare föreslagit en översyn av dessa föräldrars villkor. Nu ligger dessa frågor hos Assistanskommittén. Den fick ett brett uppdrag att se över LSS och den personliga assistansen. Vänsterpartiet avvaktar utredningens förslag och förutsätter att regeringen kommer med förslag på förbättringar för denna utsatta grupp av föräldrar.

Fel! Okänt namn

12 Färdtjänst

Färdtjänsten syftar till att ge personer med funktionshinder möjlighet att resa på samma villkor som personer utan funktionshinder. I dag är färdtjänsten den enda möjligheten för många funktionshindrade att företa resor. Den kollektiva trafiken är fortfarande tillgänglig i mycket begränsad utsträckning för t.ex. rullstolsburna, och det kommer att dröja länge än innan den kan sägas vara till för alla. Att färdtjänstresandet försvåras för funktionshindrade har två huvudorsaker. Den första är att huvudmännen har komplicerade beställningsrutiner och regelsystem. Dessa innebär att den som behöver tjänsten inte kan skaffa sig en överblick över sina resor. Beställda fordon uteblir eller är kraftigt försenade, och detta beror till stor del på den organisation som tillämpas i många kommuner.

Det andra problemet är kostnaderna. Huvudmännen är fria att sätta priserna, vilket kan användas för att begränsa resandet. Det borde finnas en tydlig koppling mellan egenavgiften för färdtjänst och avgiften för att åka med kollektivtrafiken. Att ta ut en egenavgift för resa med färdtjänst som inte motsvarar avgiften för resa med den ordinarie kollektivtrafiken ställer åter personer som är i behov av färdtjänst i en ojämlig situation. Detta diskriminerar människor med färdtjänstillstånd.

Vänsterpartiet föreslår att i lagen om färdtjänst ska införas en skrivning liknande den som finns i lagen om riksfärdtjänst om att egenavgiften ska ”motsvara normala resekostnader med allmänna färdmedel”. Regeringen bör utreda kostnad och genomförande av en sådan lagändring. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

12.1 Begränsningar av antal resor

Att begränsa antalet resor inom färdtjänsten strider mot principen om allas lika rätt att ta del av samhällslivet och därmed också principen om jämlika levnadsvillkor för alla.

Tillstånd till färdtjänst meddelas för den som på grund av funktionshinder ”som inte endast tillfälligt har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationsmedel” (7 § lagen om färdtjänst). Funktionshinder hänger därför samman med tillståndet att ha tillgång till färdtjänst. Begränsas då möjligheten för personer med färdtjänstillstånd att resa kommer dessa inte i en jämbördig situation i förhållande till dem som utan begränsningar kan resa med olika kommunikationsmedel. Vänsterpartiet nådde under våren 2006 en viss framgång på det här området när vi förhandlade om den trafikpolitiska propositionen (prop. 2005/06:160) med den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Riksdagen beslutade då att resor som kan anses vara väsentliga för en tillståndshavare får begränsas till antalet endast om det finns synnerliga skäl. Detta innebär en inskränkning i möjligheterna att begränsa antalet resor som vi menar är nödvändig. Vi avser att noga följa hur denna förändring faller ut, eftersom vi egentligen vill ha en

tydligare reglering som hindrar kommuner och trafikhuvudmän att utfärda generella begränsningar av antalet färdtjänstresor.

12.2 Kvalitet i färdtjänsten

Vänsterpartiet har krävt att det ska införas en paragraf som handlar om kvalitet i färdtjänstlagen. Förebilden har varit den paragraf om kvalitet som finns i socialtjänstlagen. Därför är det glädjande att vi fick gehör för detta förslag i arbetet med den trafikpolitiska propositionen 2006 och att det nu ska införas en bestämmelse om att den färdtjänst som anordnas ska vara av god kvalitet.

Färdtjänst är något som beviljas efter en ansökan, utredning och beslut om det föreligger ett behov. Vi anser därför att färdtjänsten ska vara en del av de allmänna kommunikationerna och att Vägverket ska ha ett ansvar när det gäller kvantitet och kvalitet, men därutöver ska det också finnas en myndighet som har ett tillsynsansvar. Den främsta anledningen till detta krav har att göra med rättssäkerheten. Den enskilde ska ha en instans som kan överpröva vid ett negativt beslut.

Det räcker därför inte att Vägverket får ett sektorsansvar för färdtjänsten och riksfärdtjänsten även om de har ett klart uttalat ansvar för redovisning, analys och utvärdering av utvecklingen inom färdtjänsten och riksfärdtjänsten. Det behövs även tillsyn för att se till att lagarna efterlevs. Därför behövs en tillsynsmyndighet som kan ge ut anvisningar, råd och rekommendationer och dit enskilda kan vända sig med sina klagomål i frågor som rör dessa discipliner. Tillsynsmyndigheten ska även ha till uppgift att göra en generell uppföljning av färdtjänsten och riksfärdtjänsten.

Socialstyrelsen bör ha den övergripande tillsynen och länsstyrelserna det direkta ansvaret, på samma sätt som annan kommunal tillsynsverksamhet är organiserad. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

12.3 Ledsagare och medresenär

Vänsterpartiet anser att beslutet om färdtjänst även ska gälla ledsagare och att de ökade kostnader som det eventuellt kan ge upphov till är berättigade för att ge den funktionshindrade en ökad trygghet i resandet. Därigenom undviks också en omfattande administration, domstolsprövningar och en stor rättsosäkerhet för den enskilde resenären. Detta bör reducera kostnaderna avsevärt. Problemet med det nuvarande systemet är att i vissa situationer får den färdtjänstberättigade ta med en ledsagare om det behövs under resan, men inte om det behövs en ledsagare under själva vistelsen vid resmålet. För att förenkla processen bör beslutet om färdtjänst sålunda gälla även för ledsagare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser också det är skäligt att den som söker tillstånd till färdtjänst ska kunna ha sällskap på resorna av en eller flera medresenärer och då ska tillståndet även gälla för denna eller dessa. Avgiften för medresenären ska då inte heller överstiga den som gäller för allmänna kommunikat-

Fel! Okänt namn på

ionsmedel. Här har Färdtjänstutredningen befarat att det kan finnas gränsdragningsproblem. Trots detta bör en färdjänstberättigad få ta med medresenärer och detta bör regleras i de två färdtjänstlagarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007. För att finansiera dessa utökade möjligheter att medta ledsagare och medresenär avsätter vi 40 miljoner kronor under anslag 16:2 Vissa statsbidrag inom handikappområdet 2007 och 80 miljoner per år från 2008. Anslagsförändringarna redovisas i Vänsterpartiets motion för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Syftet är att kompensera framför allt kommunernas ökade kostnader.

13 Bilstöd

För vissa funktionshindrade finns det möjlighet att få bilstöd. Under många år var anslaget till bilstöd alltför lågt. Det fick som följd att pengarna för bilstöd tog slut innan budgetåret var slut. Funktionshindrade fick då vänta till nästa år innan bilstödet kunde utbetalas. Vänsterpartiet drev i flera budgetförhandlingar ett krav på att bilstödet skulle ökas och fick efter viss möda gehör för sitt krav. Det är ett steg i rätt riktning. Men även regelverket kring bilstödet behöver reformeras och anpassas efter dagens behov. En sådan regel är t.ex. att den som är över 50 år och har lämnat arbetsmarknaden med förtidspension, måste själv kunna köra bilen för att få rätt till bilstöd. Det innebär att om den sökande har personlig assistans, saknar körkort och är förtidspensionerad står han eller hon utan möjlighet att få bilstöd. Detta är en onödig reglering, eftersom bilstödet och färdtjänsten är två kommunicerande kärl. Det vill säga om fler funktionshindrade fick bilstöd skulle kostnaderna för färdtjänsten minska.

Bilstödsutredningen har lämnat sitt betänkande, *Mobil med bil* (SOU 2005:26). Vänsterpartiet är positivt till förslaget om de ökade möjligheterna för barnfamiljer att få bilstöd. I övrigt hade vi önskat att utredningen kunnat medverka till större förändringar. Framst beror väl detta på att utredningen inte fick föreslå något som kunde belasta statsbudgeten.

Vänsterpartiet hade också sett fram mot ett förslag om att kravet på förvärvsarbete slopats. Detta har för många funktionshindrade som söker sig ut på arbetsmarknaden blivit ett moment 22. Det kan vara extra svårt att söka arbete och även att få arbete utan bil. Många funktionshindrade har redan i dag en svag ställning på arbetsmarknaden och många saknar helt arbete. Därför är det prioriterat att vidta åtgärder som underlättar funktionshindrades inträde på arbetsmarknaden. Kravet på förvärvsarbete för att få bilstöd bör slopas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser inte heller att körkortskravet ska finnas kvar för de grupper som omfattas av det kravet. En personlig assistent borde kunna vara den som har körkort och kör bilen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi är skeptiska till att föra över bilstödet som helhet eller som en del till kommunerna. Ska bilstödet, som vi vill, utökas, ska det göras med statliga medel. Det ska vara en del av en samlad socialpolitik och ha sin bas i socialförsäkringssystemet, detta utan att för den skull hindra kommunerna från att också kunna ge ett mobilt stöd som ett eget åtagande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att kompensera för de ökade utgifter som ovanstående förändringar kan innebära höjer vi anslag 16:7 Bilstöd till handikappade (utg.omr.9) med 20 miljoner per år från 2007. Detta redovisas i Vänsterpartiets motion för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

14 Våld mot funktionshindrade kvinnor

Vänsterpartiet har under förra mandatperioden motionerat om att tillsätta en bred utredning för att undersöka det våld som män utsätter funktionshindrade kvinnor och flickor för. Socialstyrelsen har i undersökningen av våld mot psykiskt funktionshindrade kvinnor, *Våld mot kvinnor med psykiska funktionshinder. Förekomst, bemötande och tillgång på stöd* (maj 2005), bekräftat de farhågor som Vänsterpartiet har haft beträffande dessa kvinnors våldsutsatthet. Gruppen psykiskt funktionshindrade kvinnor verkar vara mer utsatt för våld än andra kvinnor. Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH) kvinnoprojekt kom i en undersökning fram till att hela 70 procent av de kvinnor som kommer i kontakt med psykiatrien någon gång varit utsatta för fysiska eller sexuella övergrepp. Samtidigt konstaterar Socialstyrelsen att kunskapen och medvetenheten om dessa problem är starkt begränsad och att det leder till att deras behov ofta förbises.

Män utsätter funktionshindrade kvinnor för grova övergrepp och våld och kvinnorna har mycket små möjligheter att ta sig ur situationen. Behovet av en komplett utredning av problematiken kvarstår.

I likhet med annat våld mot kvinnor, såväl fysiskt som psykiskt, är även det här våldet ytterst ett uttryck för kvinnors underordning. Problemet existerar överallt. Våldet pågår ständigt, både i det offentliga och i det privata rummet. Kvinnors och barns utsatthet för mäns våld, antingen det gäller misshandel, sexuella trakasserier, våldtäkt, incest eller könsrelaterade och nedsättande uttryck, måste angripas som det samhällsproblem det är. Våldet mot funktionshindrade kvinnor har varit särskilt osynliggjort och därför är okunskapen stor. Det har blivit dags att bryta tystnaden.

Samtidigt som mäns våld och övergrepp mot funktionshindrade kvinnor är en del av kvinnoförtrycket som helhet finns det ändå betydelsefulla skillnader jämfört med andra kvinnor. En aspekt av detta är graden av beroende. Den funktionshindrade kvinnan som utsätts för övergrepp kan vara beroende av förövaren för att få sina dagliga behov tillfredsställda, såsom mat, sömn, hygien etc. Det kan även vara så att det är förövaren som bistår kvinnan i stora delar av hennes kommunikation med andra, i kontakter med myndigheter, skola, vänner osv.

Fel! Okänt namn på

Förutom den högre graden av beroende är även hjälpen för den utsatta kvinnan mer svårtillgänglig än för icke funktionshindrade kvinnor. Förutom de vanliga tillgänglighetsproblemen visar Socialstyrelsen att många kvinnojourer har svårt att ta emot kvinnor med psykiska funktionshinder. Handikapombudsmannen visar också i rapporten *Skydda mot diskriminering. Stärk den enskilda människans rätt* (2003) att kvinno- och brottsofferjourerna har svårt att ta emot kvinnor med andra typer av funktionshinder.

Det verkar även vara så att själva funktionshindret försvårar möjligheten att få en förövare dömd för sitt brott. Vad gäller kvinnor med psykiska funktionshinder bedöms de ofta som mindre trovärdiga än andra kvinnor. Den nya sexbrottslagen innebär visserligen en skärpning av lagen då förövare som tidigare dömdes för sexuellt utnyttjande nu i stället ska dömas för våldtäkt. Men det löser inte situationen för dem som inte blir trodda.

Kommunikations- och samarbetssvårigheter kan även vara något som ytterligare försämrar de utsatta kvinnornas kontakt med rättsväsendet. En fråga som dyker upp i sammanhanget är om etnisk tillhörighet också påverkar möjligheten att bli trodd.

Mot bakgrund av den extremt svåra situation som dessa kvinnor befinner sig i bör därför frågan utredas på ett heltäckande sätt. Utredningen bör komma med konkreta förslag på hur dessa kvinnornas situation kan underlättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15 Speciallivsmedel

För vissa människor handlar mat inte bara om näringsriktighet eller smak. För många är mat även medicin och i vissa fall är mat det som framkallar sjukdom. Så är det bl.a. för dem som är laktos- och glutenintoleranta. Svenska Celiakiförbundet, som framför allt organiserar personer med glutenintolerans, har 21 000 medlemmar runtom i landet. Det är en av många grupper som kräver speciallivsmedel för att inte bli sjuka. En situation som för många inte bara innebär en ständig vaksamhet på vad olika produkter innehåller, sökande efter alternativ, utan också en förhöjd kostnad för det som måste anses vara grunden för mänskligt liv. Enligt Konsumentverkets beräkningar har en kvinna med glutenintolerans en merkostnad på ca 3 770 kronor per år.

Det system för ekonomiskt stöd som finns i dag skiljer sig kraftigt mellan olika län för dem som är över 16 år. Det är en för låg åldersgräns och denna bör därför höjas till 18 år. Förändringen föreslås träda i kraft 2008. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att finansiera denna höjning av åldersgränsen föreslår Vänsterpartiet att 25 miljoner kronor tillförs anslag 13:2 Bidrag till läkemedelsförmånerna (utg.omr. 9) från 2008.

Nu senast har ett landsting dessutom helt tagit bort det ekonomiska stödet för vuxna med glutenintolerans. År 1999 kom en utredning, *Mat som medicin* (SOU 1999:114), vilken lade fram förslag om hur ett enhetligt stöd skulle kunna utformas för att kompensera de merkostnader som bl.a. glutenintole-

ranta har. Socialutskottet har sedan dess gett ett tillkännagivande om att regeringen bör bereda utredningen utan att något har skett.

Därför bör regeringen vidta åtgärder så att ersättningssystemet för merkostnader i samband med bl.a. glutenintolerans blir likvärdigt och rättvist över landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

16 Stöd till handikapporganisationerna

Den socialdemokratiska regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att redovisa hur de nya bidragen till handikapporganisationerna fungerar. Det har skett i flera omgångar sedan 2002. I den rapport som överlämnades till regeringen i mars 2005 konstateras att det finns ett missnöje med hur bidragen fördelas. De stora handikapporganisationerna är mindre missnöjda med fördelningen än de små. Bidragen är fördelade på följande sätt: Grundbidraget utgör ett fast belopp som är lika stort för alla riksorganisationer. Grundbidraget är fastställt till 550 000 kronor år 2005. Samarbetsmedlen fördelas ut med samma belopp per organisation som deltar i ett organiserat samarbete. Medlemsbidraget ska kompensera för ytterligare kostnader som tillkommer. Föreningsbidrag ska kompensera för ytterligare kostnader som ett ökat antal lokala föreningar inom organisationen kan medföra. Merkostnadsbidrag syftar till att utjämna skillnader i kostnader för att anpassa verksamheten till olika funktionshinder. De komplicerade reglerna gör att det är lätt att förstå att det kan uppstå missnöje i fördelningen mellan organisationerna.

De fasta bidragsreglerna är en stor majoritet positiva till, medan de rörliga har fått negativt mottagande. Socialstyrelsen har föreslagit att både fortsätta utredandet och att ha kvar det nuvarande systemet, men höja grundbidraget. Den socialdemokratiska regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att bl.a. ge förslag när det gäller finansiering av folkrörelsernas och det övriga föreningslivets verksamhet. Vänsterpartiet utgår från att en översyn av bestämmelserna om statsbidrag till handikapporganisationer kommer att ingå som en viktig del i uppdraget. Detta kommer dock att medföra att nuvarande olägenheter med bidragssystemet kommer att kvarstå under flera år. Vänsterpartiet föreslår fortsatt utredning för att förenkla bidragsreglerna, men att regeringen bör ytterligare kompensera handikapporganisationerna under utredningens gång. Därför bör handikapporganisationerna tillföras 11 miljoner kronor per år från 2007 i väntan på ett nytt bidragssystem. Denna utgiftsökning redovisas under anslag 16:5 Bidrag till handikapporganisationer (utg. omr. 9) i Vänsterpartiets motion om utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 31 oktober 2006

Lars Ohly (v)

Marie Engström (v)

Peter Pedersen (v)

Alice Åström (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Kent Persson (v)

Elina Linna (v)